

סיפור לשבת

הזדמנות שנייה

שנת תש"ט (1949) אהרון רט, ניצול שואה, היה אז חייל והוצב במשרד קצין העיר בטבריה, עיר מגוריו. באותו יום חזר אהרון לביתו באוטובוס, כדרכו.

באחת התחנות הבחין בתווי פניו של אחד העולים לאוטובוס, וליבו החסיר פעימה. האיש התיישב בספסל האחורי. אהרון העיף בו עוד מבט והחוויר. זה האיש ללא ספק. תמונות מן העבר הלא־רחוק החלו צפות ומרצדות לנגד עיניו.

ליבו הלם בחוזקה, והוא החליט לעקוב אחרי האיש. "ייתכן שהאיש זיהה אותי", הרהר, "אך אינני מתכוון להרפות ממנו".

בתחנה הראשונה בשכונת קריית שמואל בעיר ירד האיש מהאוטובוס. אהרון מיהר לרדת, וקרא בקול: "מוישל'ה! מוישל'ה!" הלה החל להתרחק, אולם אהרון הגביר את קצב צעדיו. כשראה שהאיש אינו מגיב על קריאתו, אלא מנסה לחמוק ממנו, פתח בריצה והשיגו.

אהרון היה חייל בריא וחסון, והניח יד כבדה על כתפו של האיש. זה נאלץ לעצור והתפתל באי־נוחות. שלא מרצונו הרים את ראשו ועיני שניהם נפגשו. עיניו של אהרון ירדו אש כשיצאו מפיו המילים: "אתה מוישל'ה, ה'קאפו' במחנה ואלד־לאגר 5 במילדורף. הפעם לא תתחמק ממני. אתה בא איתי למשטרה".

תמונתו של מוישל'ה זה נצרבה בליבו של אהרון בהתנהגותו האכזרית כלפי האדמו"ר מצאנז־קלויזנבורג, רבי יקותיאל־יהודה הלב־רשטם. האדמו"ר איבד בשואה את רעייתו ואחד־עשר ילדיו, ובכל־זאת נשאר איתן באמונתו ובביטחונו בקב"ה.

אהרון הכיר אותו בפעם הראשונה בתפילות יום־הכיפורים. נוכחות האדמו"ר הורגשה היטב באווירה ששרתה במקום, ומילות התפילה קיבלו משמעות עמוקה יותר. דמותו של הצדיק נחקה אז בליבו.

האדמו"ר עצמו נזהר ודקדק לקיים כל מצווה, ככל שהיה יכול. הוא הקפיד על שמירת שבת ועל כשרות. הוא סיכן ממש את חייו כדי שלא לאכול ממאכלי הט־רפה המוגשים לאסירי המחנה. עם זה שכנע אחרים לאכול מטעמי 'פיקוח נפש'. הרעב גרם לצדיק חולשה רבה, ועמידתו הייתה שפופה ולא־יציבה.

במחנה היה נהוג לערוך מסדרי בוקר. במסדרים האלה היו מקורבי האדמו"ר דואגים להבליע אותו בתוך השורות, כדי שלא יראה בחולשתו מול עיניהם של מפקדי המחנה.

בוקר אחד נקראו האסירים להתייבב מיד, בלי הודעה מראש. מרוב חיפזון לא הספיקו להסתיר את האדמו"ר, והוא הועמד בשורה הראשונה, על־פי סדר הקראת השמות. אהרון רט עמד באותה שורה, במרחק שלושה או ארבעה אנשים ממנו.

לפתע הגיח ה'קאפו'. זה היה מוישל'ה. בדומה למפקדיו, התנהג אף הוא באכזריות כלפי האסירים. ככל הנראה ידע מיהו הצדיק, ובכל־זאת, כאשר ראה את עמידתו השפופה, הנחית על לחיו סטירה מצלצלת בגסות, אגב סיבון קללה מפיו. המאורע החריד את האסירים, אך לא היה לא־ידיים לעשות דבר.

עתה עומד לפני אהרון אותו מוישל'ה. באותם ימים נשפטו והועמדו לדין הנאצים שביצעו פשעי מלחמה, וגם יהודים שמילאו תפקידי 'קאפו' והתנהגו בחייתיות כלפי אחיהם.

סיפור לשבת

מוישל'ה פרץ בבכי מר. "אנא, רחם עליי,"! התחנן אל אהרון והחל לספר לו את קורות חייו: נער צעיר היה כאשר גורשו הוריו מפולין. נדודים רבים עבר עד שהגיע לצרפת. משם התגלגל אל מחנות הריכוז, עד שנעשה 'קאפו'. בסך־הכול ניסה להציל את חייו, התנצל.

כיום, אמר, הוא חזר בתשובה והחל לשמור מצוות. אין הוא גר בטבריה, ובא לכאן כדי לטפל בבעיה בריאותית. רגשי חרטה מייסרים את מצפונו, והוא מנסה לתקן את חטאיו.

אהרון שחרר מעט את לפיתתו האיתנה בכתפו של מוישל'ה ושקע בהרהורים. האם להאמין לסיפורו של מוישל'ה? האם לתת לו הזדמנות שנייה, או לנהוג בו במידת הדין הראויה לו ולהעמידו למשפט, אף במחיר הרס חייו ועתידו?

לבסוף החליט לשחררו, לא בטרם שאל את מוישל'ה למקום שהייתו, כדי לבדוק אם אכן הוא מתפלל בבית־הכנסת הסמוך. "אם יתברר ששיקר", הבטיח לעצמו, "אפעל בכל כוחי לתפוס אותו ולהענישו". למחרת פגש אהרון את מוישל'ה בבית־הכנסת, והוא נרגע מעט.

עברו כמעט שלושים וחמש שנה. במרוצת השנים הסתפק אהרון שוב ושוב אם נהג נכון או שהיה צריך להסגיר את האיש. מאז נפגש כמה פעמים עם האדמו"ר מצאנז' קלויזנבורג, שבינתיים עלה ארצה והקים את הקריה החסידית בנתניה, אולם לא אזר עוז לספר לרבי על כך.

בשנת תשמ"ג (1983) נכנס אהרון, בתוך משלחת מטעם עיריית נתניה, אל הרבי. בסיום הפגישה נותר לבדו עם הרבי, וניצל את ההזדמנות לספר את סיפורו של הקאפו. הרבי זכר אותו היטב. אהרון שאל אם נהג נכון.

"החיים במחנות גרמו לבני־אדם להתנהג כמו חיות", השיב האדמו"ר. "התנאים הקשים גרמו שה'חיה' שבאדם שלטה בבני־אדם רבים. כך היה גם אצל מוישל'ה זה. לאחר ששב בתשובה, ודאי שנכון היה להניח לו". נחה דעתו של אהרון.

(על־פי 'תקווה צומחת מאפר', ספרו של אהרון רט)

מקור: שיחת השבוע פרשת ויגש